

ĐỢT MƯA VỪA MƯA TỐ Ở MIỀN BẮC VIỆT NAM TỪ 8 ĐẾN 11/V/1986

LƯƠNG TUẤN MINH, PHẠM QUỐC TRẠCH
Cục Dự báo KTTV

I - MỞ ĐẦU

Từ ngày 8 đến 11 tháng V năm 1986 ở các tỉnh miền Bắc nước ta đã xảy ra một đợt mưa vừa, mưa to. Nguyên nhân chính gây ra mưa là do có một áp thấp nhiệt đới (ATNĐ) đi từ phía tây vịnh Bengan vượt qua Thái Lan Lào rồi đến Bắc Bộ Việt Nam. (hình 1). Lượng mưa chủ yếu tập trung vào các tỉnh thuộc vùng núi và đồng bằng trung du Bắc Bộ với lượng mưa phổ

Bảng 1 — Lượng mưa từ 19h ngày 8 đến 19h ngày 11/V/1986 ở một số nơi trên miền Bắc Việt Nam.

ĐỊA ĐIỂM	RR						Tổng cộng
	Đêm 8	Ngày 9	Đêm 9	Ngày 10	Đêm 10	Ngày 11	
Lai Châu	gt	4	9	12	22	2	49
Sơn La	1	9	5	13	10	2	40
Nghĩa Lộ	gt	7	7	15	36	1	64
Sa Pa	—	6	25	36	17	1	85
Yên Bái	0,2	4	11	40	67	4	126
Tuyên Quang	0,1	4	20	3	136	7	170
Bắc Cạn	0,2	3	28	26	60	2	119
Thái Nguyên	gt	1	33	16	—	52	102
Cao Bằng	—	0,9	14	32	26	4	77
Thất Khê	0,6	—	2	36	110	15	164
Lạng Sơn	0,2	9	9	37	28	25	108
Quảng Hà	—	gt	2	39	50	gt	97
Bãi Cháy	gt	0,8	1	6	3	gt	11
Mỏ Cọc VI	gt	0,4	1	34	4	gt	39
Sơn Động	—	3	8	86	338	8	138
Vinh Yên	—	2	17	9	50	—	78
Hòa Bình	gt	0,9	38	5	10	9	63
Láng	—	2	39	26	100	gt	167
Hưng Yên	—	1	20	65	4	0,1	90
Phù Liên	—	2	39	180	5	gt	226
Thái Bình	—	2	4	60	5	5	78
Nam Định	—	4	12	23	5	3	47
Hà Nam	—	0,8	20	43	10	0,7	75
Nho Quan	—	1	19	18	9	2	49
Thanh Hóa	—	1	1	37	0,5	6	46
Hồi Xuân	—	2	36	5	14	10	67
Quý Châu	gt	0,5	90	3	16	8	118
Con Cưng	0,2	2	12	2	14	10	410

biển trong đợt từ 120 đến 170mm, cá biệt có nơi mưa trên 220mm. một số nơi có lượng mưa 12h khá lớn như Phù Liễn 180mm trong ngày 10/V, Tuyên Quang 136mm, Thất Khê 110mm, Hà Nội 100mm đêm 10/V (bảng 1).

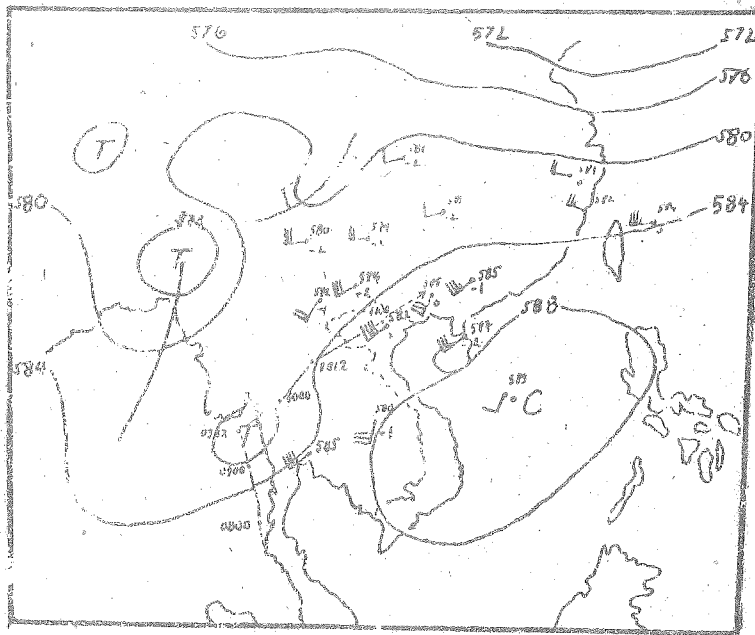
II - QUÁ TRÌNH GÂY MƯA

Ngày 6/V không khí lạnh đổ bộ xuống miền Bắc Việt Nam. Ở dưới rãnh cực trên 500mb để lại một áp thấp lạnh khá sâu nằm trên khu vực bắc Ấn Độ. Trong khi không khí lạnh ở vùng đông nam Trung Quốc suy yếu đi thì trên khu vực biển Đông lưỡi áp cao phó nhiệt đới bắt đầu quá trình mạnh lên về phía tây. Quá trình này của lưỡi áp cao phó nhiệt đới xảy ra đồng thời với quá trình bột phát của gió mùa tây nam từ phía nam bán cầu vượt qua xích đạo đi lên đã tạo điều kiện cho một nhiễu động nhiệt đới hình thành và phát triển trên vùng biển phía tây vịnh Bengan. Nhiễu động này nhanh chóng phát triển thành một áp thấp nhiệt đới với vùng gió mạnh nằm lệch về phía đông. Khi di chuyển lên phía bắc, ATNĐ này gây ra mưa to, lụt lớn ở Thái Lan. Cũng trong [thời] đoạn này lưỡi áp cao phó nhiệt đới vùng đông bắc Ấn Độ Dương cũng mạnh lên và với sự tồn tại sẵn của một áp thấp lạnh khá sâu ở vùng đông bắc Ấn Độ, Miền Điện, một rãnh áp thấp dễ dàng được khơi sâu trên khu vực vịnh Bengan. Tốc độ gió tây nam trước rãnh này đạt tới 15-20m/s.

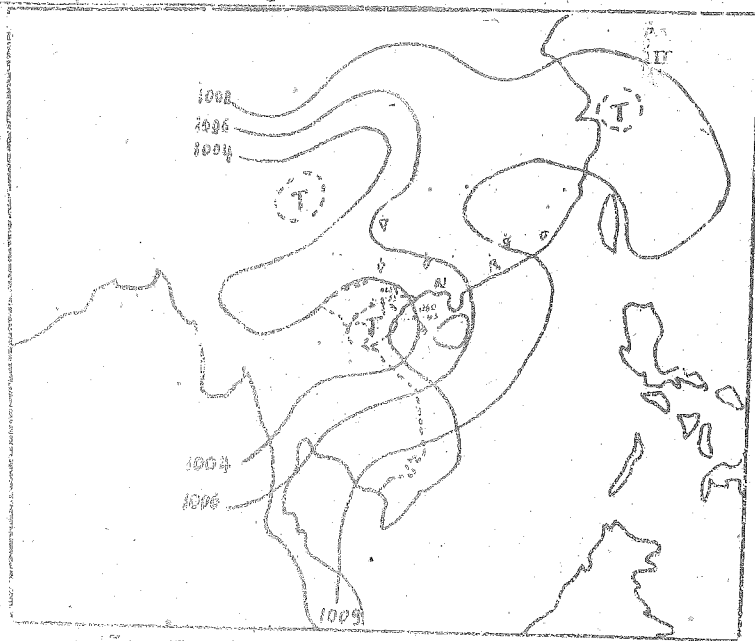
Trong khi di lên phía bắc, ATNĐ đi dần vào trường gió tây nam mạnh trước rãnh. Thế là sự hội tụ mạnh ở trước rãnh thấp này đã làm cho độ ẩm phát triển mạnh không những theo chiều thẳng đứng mà còn mở ra rất rộng và xa về phía đông bắc. Kết quả là một vùng mưa rộng lớn bao trùm lên hầu khắp bán đảo Đông Dương và một phần của Vân Nam, Quảng Tây (Trung Quốc). Di chuyển nhanh trong vùng gió mạnh trước rãnh nên mặc dù di chuyển trên đất liền, ATNĐ hầu như không bị suy yếu đi. Nếu khí áp lúc 7h ngày 10/V của trạm 48375, một trạm ở phía tây Thái Lan là 1001,2mb thì khí áp lúc 7h ngày 11/V của Hà Nội (48819) là 1002,4mb. Phân tích tình hình mưa và vị trí của ATNĐ cho thấy ngay là mưa bắt đầu khá sớm, ngay khi ATNĐ còn nằm ở phía tây Thái Lan. Khi ATNĐ ở ngay vùng đồng bằng trung du Bắc Bộ thì lượng mưa giảm và mưa kết thúc nhanh. Mưa do áp thấp nhiệt đới trực tiếp gây ra tập trung trong ngày và đêm 10/V/1986. Chỉ một số nơi thuộc đồng bằng trung du Bắc Bộ và Khu 4 cũ có lượng mưa khá ngay từ đêm 2/V. Khi nằm ở Bắc Bộ ATNĐ còn mạnh (hình II). Nó đã gây ra gió cấp 7 ở đảo Bạch Long Vĩ từ 1 đến 4h ngày 11/V. Liên tiếp trong các « obs » 7, 10, 13h của trạm KT Bạch Long Vĩ đều báo còn có gió giật tới 16m/s.

III - MỘT SỐ NHẬN XÉT VÀ KẾT LUẬN

ATNĐ hình thành và phát triển trong hoàn cảnh các hệ thống hoàn lưu khí quyển như áp cao phó nhiệt đới, gió mùa tây nam, áp thấp lạnh ở vào giai đoạn tích cực. Việc ATNĐ đi được từ phía vịnh Bengan đến Bắc Bộ là một hiện tượng hiếm, nó thuộc một trong số ít các nhiễu động tầng thấp có thể vượt qua một miền lục địa rộng trên đất Thái Lan, Lào để đến Việt Nam. Những nhiễu động này tuy ít xảy ra nhưng khi xảy ra thường gây hậu quả thời tiết đặc sắc như mưa vừa, mưa to, gió mạnh, lũ, lụt ở phía bắc Việt Nam. Vì di chuyển nhanh từ tây sang đông nên mưa do ATNĐ gây ra cũng kết thúc

HÌNH I Đường đi của AT.N.D và
Bản đồ AT 500 hPa ngày 9.V.1986

HÌNH II
Bản đồ Mặt đất, th ngày 11.V.1986

nhanh. Khi ATND ở ngay Bắc Bộ thì lượng mưa bắt đầu giảm và giảm nhanh. Nếu ATND di chuyển chậm thì lượng mưa mà nó đưa lại có thể còn lớn hơn nhiều so với lượng mưa mà ta đã ghi nhận được. Vì vậy, chúng ta cần lưu ý đúng mức loại hình thời tiết này./.